

EYSKENS, Gaston, econoom, hoogleraar, politicus (Lier 1 april 1905).

Behaalde aan de Leuvense universiteit de graden van doctor in de politieke en sociale wetenschappen en in de toegepaste economische wetenschappen en het licentiaat in de economische wetenschappen; master of science van de Columbia University te New York, sedert 1934 gewoon hoogleraar te Leuven (staathuishoudkunde, openbare financiën, macro-economische theorie); kabinetschef van de minister van arbeid (1934-'35); kamerlid van de Christelijke Volkspartij (CVP) (1939-'65); sedert 1965 CVP-senator voor Leuven; minister van financiën (1945, 1947-'49, 1965-'66), minister van economische zaken en middenstand (1950), eerste minister (1949-'50, 1958-'61, 1968-'73); minister van staat (1963).

Opgevoed in een gezin van kleine burgers, waar flamingantisme taboe was, kwam de jonge Eyskens na zijn opleiding aan het atheneum spoedig in de greep van de sociale en Vlaamsbewuste beweging die onmiddellijk na de Eerste Wereldoorlog het leven aan de Leuvense universiteit kenmerkte. Hij dacht echter niet aan een politieke, wél aan een wetenschappelijke loopbaan en had er negen jaren voor over om in binnen- en buitenland diverse academische titels te behalen. (Zo ging hij ook twee jaren in de Verenigde Staten studeren.) Als briljant en veelbelovend econoom kwam hij geleidelijk in nauwer contact met leidende figuren als Paul-Willem Segers, Frans van Cauwelaert, Gust Cool, en kon hij reeds in 1931 docent worden aan de Leuvense universiteit. In 1932 werd hij

plaatsvervanger op de Kamerlijst van de katholieke partij te Leuven, meer bepaald als vertegenwoordiger van de arbeidersbeweging. Na enkele maanden kabinetschef van minister Rubbens te zijn geweest (20 november 1934-1 mei 1935), trad hij toe tot de redactie van het nieuwe tijdschrift Nieuw Vlaanderen (1934-'37), dat streefde naar de hergroepering op federalistische grondslag van alle katholieke Vlamingen in één partijformatie. Het vormde de schakel tussen de gematigde vleugel van het Vlaamsch Nationaal Verbond en de ontevreden Vlaamsgezinden in de katholieke partij. Ook de Katholieke Vlaamsche Landsbond, waarvan hij bestuurslid was, stuurde in dezelfde richting. (Op de congressen van de Landsbond trad Eyskens enkele keren op, nl. op 28 juli 1934 en op 19-20 oktober 1935, als rapporteur, o.m. over de economische groei in Vlaanderen en de vernederlandsing van de parastatale instellingen.) Het was mede aan Eyskens toe te schrijven, dat in 1935 het congres van de Landsbond opkwam voor de toekenning van een publiekrechtelijke structuur aan de Vlaamse gemeenschap. Inmiddels was hij ook lid geworden van het voorlopig directorium van de Katholieke Vlaamsche Volkspartij (KVV) (12 oktober 1936-8 maart 1937), de Nederlandstalige vleugel van het zopas op federale basis gereorganiseerde Katholieke Blok. Op het belangrijke congres van de Vlaamse Concentratie (19 juli 1936) behoorde Eyskens tot de gemandateerde sprekers. Kort daarop nam hij, namens de Volkspartij, deel aan de besprekingen met de afvaardiging van het Vlaamsch

Nationaal Verbond (VNV), die zouden leiden tot de ondertekening van het KVV-VNV-beginselakkoord van 8 december 1936. Eyskens ondertekende met Alfons Verbist en Edgard de Bruyne namens de Volkspartij; H. Borginon, H.J. Elias en G. Romsee ondertekenden namens de Vlaamsnationalisten. Na de mislukking van de ontworpen

samenwerking zou Eyskens zich helemaal inzetten voor de opbouw van de eigen christen-democratie en in 1939 kamerlid worden. Kort daarna nam hij in mei 1940 deel aan de beruchte parlementsvergadering te Limoges (Frankrijk) en keurde er de resolutie goed, waarin de houding van koning Leopold afgekeurd werd. Aanvankelijk van zins Europa te verlaten en naar de Verenigde Staten uit te wijken, kwam hij op uitdrukkelijk verzoek van de Leuvense rector magnificus, mgr. Honoré van Wayenbergh, naar België terug om er tijdens de Duitse bezetting zijn wetenschappelijk werk voort te zetten. Tegen het eind van de oorlog participeerde hij aan diverse geheime besprekingen, waar de stichting van de Christelijke Volkspartij en ook de komende geldzuivering (operatie-Gutt) voorbereid werden.

Na de bevrijding begon een drukke ministeriële loopbaan. Zij kreeg een voorlopig eindpunt met de koningskwestie. Als eerste-minister nam Eyskens in 1950 het initiatief tot de volksstemming over de terugkeer van Leopold III, maar toen het kabinet-Duvieusart, waarin hij eveneens zetelde, er zes maanden later niet in slaagde de teruggekeerde koning op de troon te houden, werd ook Eyskens door de leopoldisten gebrek aan kordaatheid verweten en voor een paar jaren op een zijspoor geschoven. In 1952 ging hij echter als voorzitter van de CVP-Kamerfractie opnieuw een belangrijke rol

spelen, die nog belangrijker werd tijdens de schooloorlog. Het was mede aan Eyskens te danken dat in 1958 het schoolpact tot stand kwam. Kort daarna werd hij opnieuw eerste-minister, aanvankelijk van een minderheidskabinet, daarna van een CVP-liberale coalitie die af te rekenen kreeg met de Kongo-crisis en met de stakingsbeweging van André Renard tegen de eenheidswet. Eyskens legde in die periode ook de grondslagen van het economisch streekbeleid dat de industrialisatie van de Vlaamse provincies in hoge mate zou bevorderen (z. Economische decentralisatie). Ten tijde van de totstandkoming der taalwetten, 1952-'63, hield hij zich afzijdig van het regeringsbeleid, maar oefende wel kritiek op bepaalde aspecten van de taalwetgeving, o.m. op het beginsel van de pariteit tussen Nederlands- en Franstaligen voor de openbare benoemingen. Hij meende dat hier de numerieke meerderheid van de Vlaamse bevolking niet geëerbiedigd werd. De bekroning van zijn loopbaan als staatsman kwam met het premierschap van de regering die in 1970 de grondwet deed herzien, waardoor het unitaire België van 1830 begon te evolueren naar een geregionaliseerde staatsstructuur. Zonder het doorzettingsvermogen en het onderhandelaarstalent van Eyskens zou die herziening er niet zijn doorgekomen.

LITERATUUR: H. de Ridder en Fr. Verleyen, *Waar is nu mijn mooie boomgaard?* (1971, p. 199-233).
MANU RUYSS